

Viliam Judák, Bystrík Bugan a kol.

NAŠI SVÄTÍ

*Lexikón svätých a blahoslavených spätých
s územím Slovenska*

*Portrét sv. Vojtecha
vytvorený na základe vedeckej
rekonštrukcie jeho tváre*

NAŠI SVÄTÍ

**Viliam Judák,
Bystrík Bugan a kol.**

LEXIKÓN SVÄTÝCH
A BLAHOSLAVENÝCH
SPÄTÝCH S ÚZEMÍM
SLOVENSKA

SPOLOK SVÄTÉHO VOJTECHA
TRNAVA 2025

Svätci, ktorí spájajú národy

Jednou z hlavných podmienok nových štátnych útvarov v celej strednej Európe na začiatku stredoveku bolo rozšírenie kresťanstva, vznik kresťanských inštitúcií, presadenie novej kresťanskej kultúry. Kresťanstvo sa postupne stalo tmelom, ktorý spájal rôzne kmene do väčších celkov a zabezpečoval nové formy existencie nielen v lokálnych, ale aj širších medzinárodných súvislostiach. Stávalo sa tak najmä cez jednotlivé osobnosti, ktoré prijali kresťanstvo ako osobný program a usilovali sa pretvárať svoj život prostredníctvom evanjeliových hodnôt, ktoré spočívajú predovšetkým v láske k Bohu a blížnemu.

Slovensko je historická krajina so stáročnými dejinami, v ktorej evanjelium a kresťanský život zapúšťali korene v rozpätí viac ako tisícdivsto rokov. Už za čias obnovenia Rímskej ríše (v roku 800) sa kresťanstvo intenzívne šírilo na našom území u našich slovenských predkov, ako to dokazujú aj najnovšie archeologické nálezy v Bojnej neďaleko Topoľčian a Piešťan. Dostalo sa k nám rozličnými cestami, pravdepodobne cez íroškótskych, nepochybne prostredníctvom talianskych a byzantských misionárov, tiež prostredníctvom franského kléru, na ktorý nadväzovala solúnska misia.

O prítomnosti svätých v našom duchovnom živote, teda aj živote spoločnosti a národa, nie je nijakých pochyb. Cirkev nám predkladá sprítomňovanie svätých, spomienky na svätých, a to najmä z overenej minulosti ako výsledok spolupráce človeka s Božou milosťou a túžbou zasvätiť život Bohu.

Keďže Katolícka cirkev je cirkev univerzálna a apoštol-ská, aj svätosť má univerzálny charakter, vzťahuje sa na všetky ľudské pokolenia, na všetky sociálne vrstvy bez ohľadu na etnicitu, národnosť, na formu spoločnosti. Cirkev žije

v konkrétnych dejinách, pritom sama je dejinotvornou božsko-ludskou inštitúciou.

Kritériá svätosti, svätého života a evanjeliová duchovnosť ako norma svätosti sa vyvíjali. Podstata však ostáva nemenná.

Vzťah medzi univerzálnou svätosťou a miestnou cirkvou, ako aj národným či čiastkovým celkom treba osvetliť a pochopiť. Historicko-vývinový vzťah Katolíckej cirkvi k národom, respektíve feudálnym štátom nebol jednoduchý. Dejiny Cirkvi sú, ako vieme, aj dejinami sekularizovaných kultúr národov, kontinentov a naopak. Ani kategória národa nie je kategóriou predovšetkým politickou, ale duchovnou. Zmysel vzniku a rozmanitosti národov či etník zatiaľ nikto náležite nevysvetlil, neobjasnil, hoci o dejinách vzniku toho-ktorého kmeňa či národa sa popísalo veľmi veľa. Mocensky motivovaná túžba byť „vyvoleným národom“ sa v dejinách Európy objavovala dosť často, a to na viacerých miestach Východu, Stredú, Západu. Národ nikdy nestojí v protiklade k Cirkvi. Národ so svojou kultúrou alebo územím je predovšetkým misijným poľom Cirkvi, inkulturačným priestorom, povedané dnešným jazykom. Národ v zmysle duchovnosti dokáže plniť univerzálne úlohy, ale vždy za predpokladu, že nepovýši svoju odlišnosť na jedinečnosť a že ideu národa nepovýši nad hodnoty ľudstva, nad hodnoty univerzálnej Cirkvi. Ak tak urobí, blíži sa k nežiaducej idei odsúdeniahodného nacionalizmu.

Treba prijať myšlienku pápeža Jána Pavla II., ktorý povedal, že kresťanská evanjelizácia „dala začiatok civilizácii a kultúre národov“ v Európe. Podobne to naznačuje aj výrok slovenského kňaza a filozofa Ladislava Hanusa: „Od prvých koreňov národného bytia sa stáva duša tejto tradície kresťanskou“ (L. Hanus).

Aj vznik nášho národa je spojený s kresťanstvom, misiou svätých Cyrila a Metoda, kultom svätých Svorada a Beňadika,

úctou svätého Vojtecha, svätého Štefana, svätého Ladislava, teda aj uhorských svätých. Pritom treba vedieť, že stredovek, teda aj počiatky Uhorského kráľovstva, pojem národa v dnešnom význame nepoznal. Etnicko-rodové členenie Uhorského kráľovstva bolo dominantné a vládlo dlho nad vedomím jazykových odlišností.

Aj Cirkev v tomto feudálnom čase uznávala územný princíp štátov či kráľovstiev, kniežatstiev. Ani svätý Cyril a svätý Metod, ani svätý Vojtech, ani svätý Štefan, svätý Imrich a svätý Ladislav neboli prijatí medzi svätých pre etnicko-rodovú príslušnosť, ale všetci pre kresťanský život, šírenie kristianizácie vo svojom čase, životnom priestore, kráľovstve Veľkej Moravy, mnohonárodnostnom Uhorskom kráľovstve. Ani životopisné legendy o uhorských svätých nezdôrazňujú národnú výlučnosť, ale naopak, zdôrazňujú ich duchovný a morálny prínos, osobnú, zakladateľskú alebo obrannú kresťanskú misiu.

Treba prijať aj historickú skutočnosť, že národ, idea národa, sa vynára zo stredovekej univerzálnosti až v baroku. A „národní svätí“, to je už dielo novodobých dejín Európy. Mnohým svätým sa dodatočne priradil zakladateľský podiel na vzniku kresťanskej kultúry národov novoveku, teda po vzniku národných štátov (Nemci, Íri, Česi, Rusi, Poliaci a ďalší). Úloha svätých sa predsa vždy spája a vyčerpáva duchovným, náboženským životom. Politizácia svätých je vlastne dôsledkom sekularizácie národov, štátov, vlád.

Kult svätých v stredoeurópskej, teda našej slovenskej i maďarskej kultúre sa stal mierou i znakom kresťanskej zbožnosti, je prejavom osvojenia evanjeliových cností.

Zaiste je zaujímavý model svätosti, model spirituality a jeho realizácia v historickom čase a priestore uhorského stredoveku. Myslím na legendy svätých, ktoré pôsobili

na spoločenstvách veriacich rôznych národností a národov. Veď životopisy svätých sa čítali v kostole po svätej omši, kláštorech, školách, po vynájdení kníhtlače sa čítali individuálne.

Treba si pripomenúť, že plnili vieroučnú a mravoučnú úlohu. Model svätosti predstavoval istý kresťanský životný štýl, a to v každom sociálnom či stavovskom začlenení človeka. Ak išlo o život svätých iných kultúr sveta, z iných národov a kmeňov, iných krajín, tak to bol jedinečný prameň poznania neznámych kultúr, mravov, skúseností. Tým sa rušil ďaleký svet exotiky, svetadielov, rodila sa pluralita, čo bolo protiklade k rodiacej sa idei domoviny, svojho, nášho, domáceho, národného. Išlo aj o odkaz proti etnocentrizmu.

Životopismi svätých sa tvoril aj usporiadaný poriadok duchovných a kultúrnych hodnôt v protiklade k uprednostňovaniu materiálnych hodnôt. Rozvíjala sa nimi kultúrna tradícia univerzálnej Cirkvi a tým aj historické vedomie domácej kultúry, nasmerovanej na kontext kultúry kresťanských národov.

Napokon sa upevňovala tiež osobná zbožnosť, úcta k svätým dávala istoty, správne orientovala veriacich na konanie dobra, lásky – a odopieranie zla. Kresťanský životný štýl sa ukazoval ako realita, ako možnosť pre každého.

Úcta k svätým je preto účasťou na tvorbe národnej identity na pozadí jednoty kresťanskej a národnej kultúry. To je vznik symbolov humanizmu a spoločenského progresu.

Profanizácia svätých je dôsledkom protestantizácie európskej kultúry, politizácia svätých je potom aj nepochopením alebo odmietaním duchovnej či cirkevnej interpretácie svätých, teda nepochopenie podstaty duchovného odkazu svätých.

Politická alebo dobová interpretácia svätých je často protikladná duchovnej a cirkevnej interpretácii. Jednostrannosť a účelovosť škodí poznaniu svätých a tým aj náležitej úcte.

Rešpekt svätosti – to sú kresťanské kalendáre, cirkevný rok, cirkevné sviatky, patrocíniá, miestne zvyky, obyčaje, praxi, krstné mená či rôzne názvy dedín a miest.

Keď to porovnávame s okolitými kresťanskými národmi Slovensko je veľmi chudobné na svätcov. Iste, kanonizovaných svätcov z nášho prostredia nemáme naozaj mnoho. Skutočných svätcov podľa chápania evanjelia a Cirkvi sme však mali vždy dosť a máme ich dosť aj dnes. Možno je chybou iba to, že ich nevidíme či nechceme vidieť; akoby nám chýbal duchovný ďalekohľad, zdravé historické vedomie. Lexikón osobností, ktoré pochádzali z nášho územia, alebo ich život a činnosť s ním minimálne súvisí, vychádza pri príležitosti 140. výročia úmrtia svätého Metoda, ktoré si pripomíname v roku 2025 a tiež pri príležitosti Jubilejného roka 2025.

Odkaz týchto svätcov môže spočívať aj v tom, ak si uvedomíme, že Slovensko malo vždy (a nádejame sa, že aj bude mať) osobnosti tohto typu, ktoré vedia pre vyššie hodnoty obetavo žiť, ba i zomrieť.

V Nitre 5. júla 2025

Viliam Judák
nitriansky biskup

Redakčná poznámka

V závere každého portréту svätca či blahoslaveného je okrem patrocínií uvedená aj ikonografia. Keďže v niektorých prípadoch najmä novších svätých sa ikonografia ešte nevyvinula, nie je uvedená.

Svätý Donát

V Rímskej ríši sa kresťanstvo značne rozšírilo, a to aj napriek prenasledovaniu, už v 2. a 3. storočí. Tertulián o rýchlom šírení kresťanstva na konci 2. storočia píše: „Sme len včerajší a naplníme už celý svet a všetko vaše: mestá, ostrovy, pevnosti, úrady, zhromaždenia, tábory, ba samotný palác, senát, fórum. Nechali sme vám len naše chrámy“ (*Apol.* 37). Panónia susediaca s územím dnešného Slovenska bola pomerne rýchlo evanjelizovaná a existovali tam už prvé biskupstvá. Obyvatelia dnešného územia Slovenska prišli do kontaktu s kresťanstvom aj prostredníctvom obchodných a vojenských kontaktov. Významnú úlohu v tom zohrala aj Podunajská cesta, ktorá sledovala pravý breh Dunaja a spájala strednú Európu s oblasťami Stredozemného mora.

Mohli by sme povedať, že oveľa skôr, ako sa začali Rimania orientovať na Večné mesto, prišli na územie dnešného Slovenska. V našej geografickej oblasti Dunaj tvoril *Limes Romanum*. Dokazujú to archeologické nálezy, ale aj vynikajúce dielo *Tá eis heautón* (*Myšlienky k sebe samému*), ktoré napísal rímsky cisár Marcus Aurelius Antonius (161 – 180) v druhej polovici druhého storočia po Kristovi. Ako sám uvádza, dielo vzniklo na našom území: „Napísané v krajine Kvádov nad Granuou“ (Hron).

V týchto časoch sa stala podivuhodná udalosť zázračného dažďa, ktorú samotný cisár pokladal za nadprirodzenú. V letnej horúčave v boji proti Kvádom sa rímski vojaci dostali do pasce obklúčenia, kde nemali prístup k vode. Zdalo sa, že príčinou ich porážky bude smäd. Naraz sa však na údiv mnohých začalo blýskať, hrmieť a výdatný dážď zachránil rímskych vojakov od úplného vyčerpania. Tejto udalosti venovali pozornosť viacerí rímski spisovatelia, ale aj kresťanskí antickí autori ako Tertulián, Gregor Nyssenský, Ezébius Cezarejský, Pavol Orózius, Dio Cassius.

Otec cirkevných dejín Euzébius, súčasník cisára Konštantína I. Veľkého (306 – 337), ju opísal nasledovne: „Keď cisár Marcus Aurélius viedol výpravu proti Germánom a Sarmatom a jeho vojsko sužoval smäd, cisár vraj nevedel, čo si počať. Vtedy si vojaci Militénskej légie, ktorá sa vyznačovala svojou vernosťou, keď sa už šíky zoraďovali proti nepriateľom, pokľakli na zem podľa nášho (t. j. kresťanského) zvyku a predniesli Bohu svoje modlitby. Nepriatelia pri pohľade na taký nevidaný čin zostali celkom zarazení. Anály však zaznačili ešte omnoho podivuhodnejšiu vec. Naraz sa začalo blýskať a hrmieť, takže strach zahnal a rozprášil množstvo nepriateľov. Hneď potom prišiel prehojný dážď a (zásluhou) tých, ktorí sa pomodlili k Bohu, nečakane zostavil vojsko, už-úž hynúce od smädu“ (*Ecclesiasticae Historiae*, V, 5; PG XX, col. 442). Podobne uvádza udalosť

starokresťanský historik Pavol Orózius vo *Svetových dejinách*, ktorý okrem iného hovorí, že na základe modlitby získali Rimania víťazstvo „s neskúseným a málo početným vojskom, ale s najmocnejšou Kristovou pomocou vydobyli veľmi slávne víťazstvo, ktoré nemá obdobu v dejinách“ (*Historiarum liber VII*, 15, PLXXXI, col. 1096 – 98). Dio Cassius (LXXI, 8 a 10) pripísal búrku zásahu Jupitera či iných pohanských bohov (*providentia deorum*). „Božská prozretelnosť“ pohanských božstiev sa uvádza aj na razbách rímskych mincí 172 – 173. Tertulián (*Apol.* V, 6) a ďalší kresťanskí spisovatelia udalosť zázračného dažďa zdôvodnili modlitbami mnohých kresťanských vojakov XII. légie z kapadóckej Militény nazývanej „fulminata“ (*bleskonosná*). Dokladom tejto udalosti je aj víťazný stĺp Marka Aurélia v Ríme vysoký 29,6 metra, ktorý dal postaviť jeho syn cisár Commodus (180 – 192) so 116 výjavmi z vojen s germánskymi kmeňmi. Pápež Sixtus V. ho dal v roku 1589 zreštaurovať a nad jeho hlavicu umiestnil pozlátenú bronzovú sochu svätého Pavla. Dnes sa nachádza na Piazza Colonna v Ríme. Udalosť zázračného dažďa sa mala stať 11. júna 172 a lokalizuje sa pri „Slovenskej bráne“ v blízkosti Hronského Beňadika.

Jedným z účastníkov tejto mimoriadnej udalosti bol aj Donát. Rodičom sa narodil napriek ťažkému ochoreniu otca, preto ho matka pomenovala *Donatus*, čo znamená „darovaný“. Vychovali ho v kresťanskej viere. V sedemnástich rokoch nastúpil do vojenskej služby do Dvanástej légie. Donát rýchlo služobne postupoval, až sa stal osobným strážcom cisára Marka Aurélia. V roku 173 bola légia nasadená do markomanského ťaženia. Tam sa udiala spomínaná udalosť zázračného dažďa. Neskoršia tradícia prezentovala Donáta ako toho, kto viedol modlitby kresťanských vojakov. Pod dojmom tejto udalosti zložil Bohu sľub čistoty. Popravený bol pre svoju vernosť Kristovi, odmietol formu rímskeho štátneho náboženstva, čo sa

považovalo za trestný čin vlastizrady. Jedným z dôvodov malo byť aj odmietnutie manželstva s cisárovou vnučkou Alexandrou. Pochovaný bol pri svojej matke v Katakombách svätej Agnesy Rímskej na Via Nomenanta v Ríme. Keď v roku 1646 došlo k otvorení katakomb, spolu s inými boli nájdené aj pozostatky svätého Donáta, mučeníka. Pápež Inocent X. daroval Donátove relikvie jezuitskému kostolu v Münstereifele. Prinesené tam boli v slávnostnej procesii.

Keď 30. júna 1652 slávil jezuita Johannes Heerde v Kostole svätého Martina v Euskirchene rannú svätú omšu, na záver požehnania udrel do kostola blesk a zapálil oltár aj kňaza. Celebrant vyzýval o pomoc svätého Donáta, ktorého relikvie tam boli prítomné. Vyviazol bez zranení, čo sa pripisovalo tomuto svätcovi. Tento zázrak rozšíril úctu k svätému Donátovi po celom regióne.

Niektorí spisovatelia dávajú latinské meno *Donatus* do možnej súvislosti s germánskym *Donnerom*, „vládcem hromu“. Uctievaný je ako ochranca pred búrkou. Jeho kult je blízky úcte k svätému Floriánovi. V Maďarsku sú obaja uctievaní ako ochrancovia úrody viniča.

Hoci svätý Donát, mučeník, nie je uvedený v *Rímskom martyrológiu*, o sviatok sa delí so svojimi dvoma menovcami svätým Donátom, biskupom z Arezza, a biskupom Donátom z Burgundska – 7. augusta. Preto sa ich úcta často aj zamieňa či spája. Jeho sviatok sa tiež niekde oslavuje 30. júna, v deň výročia zázraku v Euskirchene. V samotnom meste sa oslavuje výročná slávnosť na Donátovu počesť druhú nedeľu v júli. V Maďarsku sa oslavuje 7. augusta na ochranu vinobrania.

Na doplnenie treba uviesť, že napriek uvedeným udalostiam súvisiacim so svätým Donátom nemožno povedať, že v druhom storočí kresťanstvo zapustilo hlbšie korene medzi obyvateľstvom žijúcim na našom území. Systematické archeologické

výskumy však potvrdili jestvovanie rímskych pevností i na území dnešného Slovenska (Veľký Kýr, Cífer-Pác). Iža pri Komárne je pravdepodobne najstaršie miesto, kde na pôde našej vlasti žili kresťania. Našli sa tam totiž mince, ktoré razili kresťanskí cisári v 4. storočí s Kristovým monogramom. Potvrdzujú to i tri náhrobné kamene v sekundárnom použití so starokresťanskými nápismi. Prítomnosť rímskeho vojska je dokázaná aj na území dnešného Trenčína z rokov 179 – 180. Archeologické výskumy na území rímskych lokalít na južnom Slovensku dosvedčujú prítomnosť kresťanov v 4. storočí predovšetkým v Bratislave-Rusovciach, v antickej Gerulate. Kristov monogram vložený do kola objavili slovenskí archeológovia v Cíferi-Páci na fragmente skleného pohára. Na Devíne boli doteraz odkryté základy štyroch stavieb z rímskych čias. Na čelnej stene jedného z objektov sa našiel poškodený kovový krížik podobný tým, ktoré sa vyskytli aj na území rímskych lokalít v Bavorsku. Podobne to bolo aj s ďalšími predmetmi označenými kresťanskými monogramami.

Priaznivo môže informácie o šírení kresťanstva na našom území potvrdiť aj správa zo spisu *Conversio Bagoariorum et Carantanorum*, ktorý vznikol v Salzburgu v roku 871. Uvádza sa v ňom: „Jemu (Pribinovi) posvätil (*consecravit*) niekdajší arcibiskup Adalram kostol za Dunajom na jeho vlastnom majetku zvanom Nitrava.“ Biskup Jozef Vurum vo svojom historickom diele písanom po latinsky *Dejiny Nitrianskeho biskupstva* ide oveľa ďalej do čias Rímskej ríše, keď sa odvoláva na správu, zachytenú v životopise svätého Ambróza († 397), milánskeho biskupa, v súvislosti s kráľovnou Markomanov Fritigil, ktorá žiadala biskupa pre svoje územie. Táto skutočnosť by mala potvrdzovať šírenie kresťanstva na našom území už v skoršom období, aj keď táto správa nemá presné historické podloženie vo vzťahu k Nitre. Vo Vatikánskom apoštolskom archíve sa nachádza

zoznam, ktorý obsahuje súpis biskupov v Nitre od biskupa Sunniasa, ktorého uvádza ako prvého biskupa aj Jozef Vurum. Tieto údaje sú však prevzaté z neskorších prameňov, preto nezaručujú historickú spoľahlivosť počiatočných údajov.

Nemožno však obísť skutočnosť, že pre južných a západných Slovanov, ktorí mali všeobecne blízko k rímskemu svetu v bývalých provinciách, kde bolo obyvateľstvo zmiešané aj s inými národmi, či už germánskymi alebo Avarmi, zhruba o dve storočia neskôr, medzi 6. – 8. storočím, kontakt s organizovaným kresťanstvom prebiehal tým istým spôsobom. Bolo to prostredníctvom prežívajúcich cirkevných komunít v mestských biskupských centrách, upadajúcich, ale často závažných, v provinciách ilýrsko-dunajských. V Aquilei niektoré nápisy dokazujú existenciu biskupov misionárov, ktorí rozvíjali stálu pastoračnú činnosť, ako napríklad Amantius, biskup v Iovii (Panónia Superior), ktorý pochádzal z mesta Aquileia, konal misie v Panónii (dnešný Ludbreg v Chorvátsku).

Archeologické nálezy ostatného obdobia, najmä v Bojnjej, ukazujú na spojitosť mesta Aquileia a nášho územia. Zo Salzburgu obsadenom Frankmi pôsobili na území západných Slovanov *chorepiscopi* alebo *episcopi regionarii* nazývaní tiež *episcopi Sclavorum*. Išlo o biskupov nevysvätených pre určité mestské sídlo, ale pre pastoračiu a misijnú činnosť medzi etnikami, ktoré ešte celkom nesplynuli so systémom kresťanstva. Od 8. storočia nazývala cirkev v Írsku, tak ako v Aquilei, svojich biskupov putujúcich k pohanským národom *peregrini pro fide*. Významnú úlohu zohralo aj biskupstvo v Sirmiu (dnes Srijemská Mitrovica), kde jestvovalo biskupstvo svätého Andronika od apoštolských čias.

Šíreniu kresťanstva u Slovanov sa venovala pozornosť najmä po roku 796, keď Karol Veľký porazil Avarov. Po zániku Avarskej ríše (avarsko-franské vojny vypukli v roku 791) vznikli v Panónii výhodné podmienky pre rozsiahlu misijnú prácu. Toto územie

bolo až po Dunaj priamo začlenené do Franskej ríše ako *marca*. Aj práve vytvárajúce sa kniežatstvá moravské a nitrianske sa dostali do určitej závislosti od nej, a to nielen politicky, ale aj po náboženskej stránke. V lete roku 796 zvolal Karolov syn Pipin vo vojenskom tábore na brehoch Dunaja – *ad ripas Danubii* – synodu, na ktorej zhromaždení biskupi prerokovali problémy pokresťančenia slovanského i avarskeho obyvateľstva v Panónii. Prizvaný bol aj aquilejský patriarcha Pavlín. Rozsiahlu misijnú prácu mali rozvinúť aquilejskí kňazi spolu s franskými misionármi. Aj v dôsledku týchto opatrení sa východoeurópske národy dostávali do kontaktu s organizovaným kresťanstvom. Pre Rím a Frankov, ako aj pre Carihrad to znamenalo rozšírenie moci a vplyvu. Konkurencia medzi Východom a Západom, medzi gréckou a latinskou Cirkvou, sa zamiešala aj do misijnej horlivosti. Zo slovanského pohľadu mohlo byť prijatie kresťanstva stanovené ako súčasť zjednocujúcej politiky orientovanej na Franskú ríšu alebo na Byzanciu. S touto vierou patrili spomínané národy k najsilnejším a kultúrne vedúcim štátnym spoločenstvám. Veľmi presvedčivý dôkaz o pestroste misijnej činnosti nachádzame v *Živote Metodovom*: „Prišli k nám kresťanskí učitelia, mnohí z Vlách i z Grécka a Nemiec učiac nás rozlične.“

Úcta k nemu je známa aj na Slovensku. Jeho relikvie sa nachádzajú v biskupskej kaplnke v Nitre. Na našom území sú svätému Donátovi zasvätené tri patrocíniá – kostol v časti Prešov-Cemjata, kaplnka vo Farnosti Lovčica-Trubín a spoločné patrocínium so svätým Urbanom má kaplnka v Hontianskych Nemciach. V obci Hamuliakovo neďaleko Bratislavy si uctievať svätého Donáta ako nebeského ochrancu pred morom v roku 1770.

Ikonografia: Svätý Donát býva zobrazovaný v rímskej zbroji s bleskom, často s mučeníckou palmou alebo viničom.

Svätí Konštantín Cyril a Metod

Svätí Cyril a Metod majú nepopierateľnú zásluhu na tom, že sa naši slovanskí predkovia dostali do spoločenstva kresťanskej viery európskych národov. I keď má cyrilo-metodské evanjelizačné dielo v živote Slovákov rozhodujúci význam, zároveň zdôrazňujeme, že zasiahlo svojím prenikavým vplyvom aj iné slovanské národy a napokon ovplyvnilo celú kresťanskú Európu. Zásluhy svätých Cyrila a Metoda pre slovanské národy a pre celé európske kresťanstvo najlepšie ocenil slovanský pápež svätý Ján Pavol II. Za svojho pontifikátu vyhlásil svätých Cyrila a Metoda v roku 1980 apoštolským listom *Egregiae virtutis* za spolupatrónov Európy spolu so svätým Benediktom. V roku 1985, keď si kresťanský svet pripomínal jubilejné výročie Metodovej smrti (v roku 885),

si svätý Ján Pavol II. uctil pamiatku vierozvestcov Cyrila a Metoda encyklikou *Slavorum apostoli* (*Apoštoli Slovanov*).

Popri svätom Jánovi Pavlovi II., ktorého svätorečenie sa odohralo v roku 2014, pozitívne hodnotili a pochvalne vyzdvihli misijné dielo svätých Cyrila a Metoda aj iní pápeži. Veľký pápež 19. storočia Lev XIII. uverejnil v roku 1880 encykliku *Grande Munus*, v ktorej vysoko ocenil evanjelizačné dielo svätých bratov Cyrila a Metoda, pričom podčiarkol jeho význam pre slovanské národy i celú Cirkev. Pápež Pius XII. na sviatok svätých Cyrila a Metoda (5. júla 1939) vznešeným audienčným príhovorom ocenil cyrilo-metodské evanjelizačné dielo u našich slovanských predkov, ktoré treba chrániť ako dedičstvo, ako poklad. Pri tejto príležitosti ustanovil slávenie liturgického sviatku svätých Cyrila a Metoda v Katolíckej cirkvi 5. júla. Koncilový pápež svätý Ján XXIII. vydal v roku 1963 apoštolský list *Magnifici eventus* pri príležitosti, 1 100. výročia príchodu svätých Cyrila a Metoda na územie našich slovanských predkov (v roku 863). V rámci jubilejných slávností pápež posvätil základný kameň Pápežského ústavu svätých Cyrila a Metoda v Ríme. Ďalší koncilový pápež Pavol VI. sa v tom istom cyrilo-metodskom jubilejnom roku zaslúžil o uloženie relikvie svätého Cyrila v rímskej Bazilike svätého Klementa po jej získaní od talianskej kňaznej Antici-Mattei. Relikvia je uložená v bočnej kaplnke Baziliky svätého Klementa zasvätenej slovanským apoštolom – solúnskym bratom. Hlbokú úctu a pravé ocenenie nachádzali spolupatróni Európy svätí Cyril a Metod spolu so svätým Benediktom aj u pápeža Benedikta XVI. Keď Benedikt XVI. prijal v roku 2007 bulharskú vládu delegáciu spolu so zástupcami ortodoxnej i Katolíckej cirkvi na sviatok svätých Cyrila a Metoda, adresoval im slová, v ktorých vyzdvihol účasť svätých Cyrila a Metoda na upevnení kresťanských koreňov

Európy a vytvorenia trvalých náboženských i kultúrnych hodnôt. Takto sa našim národným patrónom a spolupatrónom Európy dostalo vskutku veľkého ocenenia od najvyššej cirkvej authority. Nie div, že si svätí solúnski bratia časom vyslúžili viaceré čestné prímená: vierozvestcovia, apoštoli (Slovanov), misionári, prvoučitelia, národní patróni, spolupatróni (Európy), svätí solúnski bratia a podobne.

Najhodnotnejšie a spoľahlivé správy o živote solúnskych bratov nachádzame v životopisoch pod názvom *Život Konštantína Cyrila* a *Život Metoda*. Ide o historické a hodnoverné pramene cyrilo-metodskej epochy napísané v slovanskom jazyku. Pôvodné texty sa však nezachovali, jestvujú iba v odpisoch z neskorších storočí (12. a 15. storočia). Životopisy hovoria, že rodiskom Cyrila a Metoda bolo grécke mesto Solún (po grécky Thessaloniké, po novogrécky Saloniki). Bolo to po Carihrade druhé najväčšie mesto Byzantskej ríše a centrum severnej macedónskej provincie obývanej v prevažnej miere slovanským obyvateľstvom. Mesto Solún sa môže hrdiť tým, že svätý Pavol apoštol prišiel do Solúna okolo roku 50 po Kristovi hlásať Kristovo evanjelium a vytvoril kvitnúcu kresťanskú komunitu. Okrem toho apoštol Pavol napísal kresťanom v Solúne dva listy, ktoré podávajú obraz o viere a živote jednej z prvokresťanských cirkví. Ďalej mesto Solún preslávila osobitná úcta svätého mučeníka Demetra. Jeho telesné pozostatky boli uložené v solúnskej bazilike.

Otec solúnskych bratov Konštantína a Metoda sa volal Lev a zastával v spravovaní macedónskej provincie úrad takzvaného drungária (po grécky *drungarios*) pod stratégom (*strategos*), ktorý zase stál na čele provincie. Matkino meno nie je celkom známe, lež neskoršie pramene ju nazývajú Mária. Rodiča mali sedem detí a siedmym dieťaťom bol práve Konštantín. Narodil sa v roku 827 a pri krste dostal meno Konštantín, ako

Jankov stav sa natoľko zlepšil, že ráno na Štedrý deň ho prepustili z nemocnice, aby mohol Vianoce stráviť so svojimi rodičmi. Na Štefana sa však jeho zdravotný stav zhoršil a preto sa 27. decembra ráno vybral k lekárovi do nemocnice, ešte predtým chcel však odniesť rádio od rodičov do opravovne. Bolo svätého Jána Evanjelistu, ktorý bol Jankovým patrónom. Bol to teda obzvlášť milostivý deň. Deň, ktorý Janko slávil spolu so svojím nebeským patrónom aj ako svoj osobný sviatok. Zomrel 27. decembra 1965 vo veku 37 rokov v ranných hodinách, keď mu na jednej skalickej ulici neďaleko opravovne prišlo nevoľno. Tam ho našiel opretého o smetný kôš v blízkosti svojho domu MUDr. Jozef Barát, skalický lekár, ktorý ho premiestnil do svojho bytu a usiloval sa mu poskytnúť lekársku pomoc. No deň svojho menovca a nebeského ochrancu apoštola, ktorého „Ježiš tak miloval“ (Jn 21, 20), bol jeho dňom narodenia (*dies natalis*) pre nebo.

Blahorečenie Jána Havlíka sa uskutočnilo 31. augusta 2024 v Šaštíne. Jeho relikvie sú umiestnené v Kostole svätého Vincenta de Paul v Bratislave. Za deň jeho liturgickej spomienky bol určený 12. február. Na Slovensku sú mu zasvätené dve kaplnky (Banská Bystrica a Sabinov).

Register autorov

Peter Borza

(bl. Vasiľ Hopko)

Lubomír Bosák – Patrik Kýška

(sv. Gorazd, svätí sedmopočetníci)

Bystrík Bugan

(sv. Bystrík, sv. Maurus, bl. Mojžiš Uhorský – Mojsej Uhrín, bl. Sára Salkaháziová, sv. Vojtech)

Daniel Dian

(bl. Anna Kolesárová, bl. Zdenka Cecília Schelingová, bl. Titus Zeman)

Viliam Judák

(bl. Miriam Terézia Demjanovičová, sv. Donát, bl. Ján Havlík, sv. Imrich, svätí košickí mučeníci, sv. Ladislav, svätí Svorad-Andrej a Beňadik, sv. Štefan, sv. Alžbeta Uhorská-Durínska)

Daniel Atanáz Mandzák

(bl. Dominik Metod Trčka)

Peter Šturák

(bl. Pavol Peter Gojdič)

Štefan Vragaš

(svätí Konštantín Cyril a Metod)

Použitá literatúra

Základná literatúra k svätcom a blahoslaveným

- Judák, V.: *Boží priatelja. Slovenské martyrológium*, Spolok svätého Vojtecha, Trnava 2015.
- Judák, V.: *Krížová cesta národných svätcov*, Kňazský seminár svätého Gorazda, Nitra 1996.
- Judák, V.: *Priatelja Boží. Slovenské martyrológium*, Lúč, Bratislava 1995.
- Judák, V.: *Svätci z nášho rodu*, Kňazský seminár svätého Gorazda, Nitra 1994.
- Judák, V. – Poláčik, Š.: *Katalóg patrociní na Slovensku*, CMBF UK, Bratislava 2009.
- Ondruš, R.: *Blízki Bohu i ľuďom*, Dobrá kniha, Trnava 2023.
- Ondruš, R.: *Dosiachli cieľ*, SÚSCM, Rím 1984.
- Pfleiderer, R.: *Atributy svätých*, Unicornis, Praha 1992.
- Povala, G.: *Svätí uctievaní na Slovensku*, Priatelja Dobrej knihy, Cambridge 1987.
- Rusina, I. – Zervan, M.: *Postavy a príbehy svätcov strednej Európy. Ikonografia*, Vysoká škola výtvarných umení v Bratislave, Bratislava 2016.
- Vrtel, L.: *Heraldica sanctorum : čiže slovné, ale tiež obrazové použitie o heraldickom vyjadrení Najsvätejšej Trojice, Panny Márie, ako aj o zobrazovaní a rozpoznávaní jednotlivých svätcov v erboch*, Veda, Bratislava 2016.

Svätý Donát

- Bagin, A.: *Apoštoli Slovanov. Cyril a Metod a Veľká Morava*, Spolok svätého Vojtecha, Bratislava 1987.
- Marsina, R. – Meliš, J.: *Codex diplomaticus episcopatus nitriensis*, Perfekt, Bratislava 2021.
- Peri, V.: *L'adesione al cristianesimo dei popoli Germanici e Slavi*, In: Martina, G. – Dove, U. (ed.) : *Il cammino dell'evangelizzazione. Problemi storiografici*, Il Mulino, Bologna 2001.
- Vragaš, Š.: *Život Konštantína Cyrila a Život Metoda*, Matica slovenská, Martin 1994.
- Vurum, J.: *Episcopatus Nitriensis memoria. Dejiny Nitrianskeho biskupstva*, Perfekt, Bratislava 2021.

Svätí Konštantín Cyril a Metod

- Bagin, A.: *Apoštoli Slovanov. Cyril a Metod a Veľká Morava*, Spolok svätého Vojtecha, Bratislava 1987.
- Bosák, Ľ. – Kýška, P.: *Svätý Gorazd – učený muž našej zeme*, Lúč, Bratislava 2004.
- Đurica, M. S.: *Dejiny Slovenska a Slovákov*, Pressko, Košice 1995.
- Habovštiaková, K. – Krošláková, E.: *Z tvorby solúnskych bratov a ich žiakov*, Spolok svätého Vojtecha, Trnava 1993.
- Hnilica, J.: *Svätí Cyril a Metod, horliví hlásatelia Božieho slova a verní pastieri Cirkvi*, Spolok slovenských spisovateľov, Rím 1988.
- Ján Pavol II.: *encyklika Slavorum apostoli*, preklad Š. Senčík, Cambridge 1985.
- Judák, V. – Letz, R. (ed.): *Cyrilo-metodská tradícia ako spájajúci fenomén*, Kňazský seminár svätého Gorazda, Nitra 2020.
- Korec, J. Ch.: *Cirkev v dejinách Slovenska*, Lúč, Bratislava 1994.

OBSAH

Svätci, ktorí spájajú národy	7
Svätý Donát	13
Svätí Konštantín Cyril a Metod	21
Svätí sedempočetníci	35
Svätý Gorazd	45
Svätý Vojtech	57
Svätý Štefan	63
Svätý Imrich	71
Svätí Svorad-Andrej a Beňadik	77
Svätý Maurus	87
Svätý Bystrík	95
Blahoslavený Mojžiš Uhorský (Mojsej Uhrín)	103
Svätý Ladislav	111
Svätá Alžbeta Uhorská-Durínska	117
Svätí košickí mučeníci	125
Blahoslavený Pavol Peter Gojdič	135
Blahoslavený Dominik Metod Trčka	143
Blahoslavený Vasil' Hopko	153
Blahoslavená Zdenka Cecília Schelingová	163
Blahoslavená Anna Kolesárová	171
Blahoslavená Sára Salkaháziová	177
Blahoslavený Titus Zeman	183
Blahoslavená Miriam Terézia Demjanovičová	193
Blahoslavený Ján Havlík	199
Register autorov	205
Použitá literatúra	206

Viliam Judák, Bystrík Bugan a kol.

Naši svätí

*Lexikón svätých a blahoslavených
spätých s územím Slovenska*

Vydal Spolok sv. Vojtecha – Vojtech, spol. s r. o.,

Trnava 2025, ako svoju 4 480. publikáciu

Zodpovedná redaktorka Martina Grochálová

Jazyková redaktorka Lenka Bebjaková

Recenzenti ThDr. Gabriel Brendza, PhD.,

doc. Pavol Jakubčín, PhD.

Grafická koncepcia a sadzba Pergamen

Ilustrácie Táňa Svatošová Cipárová

Tlač Ermat Praha, s. r. o.

Prvé vydanie

www.ssv.sk, eVojtech.sk

objednávky: 033/590 77 18

objednavky@ssv.sk

Členská zľava 15 % platí v obchodnej sieti SSV.

ISBN 978-80-8161-628-0